

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24.08.2011, sp. zn. 3 Tdo 929/2011, ECLI:CZ:NS:2011:3.TDO.929.2011.1

Číslo: 24/2013

Právní věta: I. Stav bezbrannosti ve smyslu ustanovení § 241 odst. 1 tr. zák. nemusí spočívat pouze v bezbrannosti absolutní, tedy v tom, že poškozená osoba není vůbec schopna projevit svou vůli, pokud jde o pohlavní styk s pachatelem, popř. není schopna mu klást žádný odpor, ale i v případě, kdy tyto schopnosti jsou zásadně sníženy (omezeny). Ve stavu bezbrannosti se může ocitnout i pacient, na kterém lékař provádí takový zákrok, který ho způsobem provedení zásadně omezuje v možnosti zaznamenat jednání lékaře a přiměřeně na něj reagovat (např. žena při gynekologickém vyšetření). Jestliže lékař za této situace vykoná na pacientovi pohlavní styk, naplní tím zákonný znak zneužití bezbrannosti ve smyslu ustanovení § 241 odst. 1 tr. zák. II. Negativní skutkový omyl pachatele trestného činu znásilnění nelze dovozovat pouze ze skutečnosti, že poškozená osoba nevyjádřila svůj nesouhlas s pohlavním stykem jen z důvodu své fyzické či psychické bezbrannosti, v níž se nacházela v době spáchání činu a do které ji záměrně uvedl pachatel.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 24.08.2011

Spisová značka: 3 Tdo 929/2011

Číslo rozhodnutí: 24

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Omyl skutkový, Znásilnění

Předpisy: § 18 tr. zákoníku

§ 185 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku

§ 241 odst. 1 tr. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného MUDr. M. G. proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 18. 1. 2011, sp. zn. 7 To 323/2010, v trestní věci vedené u Okresního soudu v Mostě pod sp. zn. 2 T 207/2009.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu v Mostě ze dne 19. 5. 2010, sp. zn. 2 T 207/2009, byl obviněný MUDr. M. G. uznán vinným trestným činem poškozování cizích práv podle § 209 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, účinného do 31. 12. 2010 (dále jen „tr. zák.“), kterého se dopustil tím, že „dne 19. 6. 2009 kolem 12.00 hod. v M., ul. V., ve své soukromé gynekologické ordinaci, při vaginálním

vyšetření pacientky V. B., která ležela na gynekologickém křesle, jí dvakrát zasunul svůj penis do pochvy, aniž poškozená takové jednání očekávala a mohla se bránit, a když s tímto vyjádřila svůj nesouhlas, obviněný svého jednání zanechal“.

Za to byl obviněný odsouzen podle § 209 odst. 1 tr. zák. k peněžitému trestu ve výši 50 000 (padesát tisíc) Kč, přičemž bylo obviněnému povoleno zaplatit ho ve dvou splátkách ve výši 25 000 Kč měsíčně splatných do každého 15. dne v měsíci počínaje měsícem následujícím po právní moci rozsudku. Pro případ, že by uložený peněžitý trest nebyl ve stanovené lhůtě vykonán, byl podle § 54 odst. 3 tr. zák. stanoven náhradní trest odnětí svobody v trvání 8 (osmi) měsíců. Současně byl obviněnému uložen podle § 49 odst. 1 tr. zák. a § 50 odst. 1 tr. zák. trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu zaměstnání a povolání ve zdravotnictví na dobu 1,5 (jeden a půl) roku.

Proti rozsudku Okresního soudu v Mostě podal obviněný odvolání, které směřoval do výroku o vině i trestu. V neprospěch obviněného podala odvolání státní zástupkyně Okresního státního zastupitelství v Mostě, a to do výroku o vině, výroku o trestu a pro absenci rozhodnutí o náhradě škody. Odvolání podala též poškozená V. B.

O odvoláních rozhodl Krajský soud v Ústí nad Labem, a to rozsudkem ze dne 18. 1. 2011, sp. zn. 7 To 323/2010. Krajský soud v Ústí nad Labem podle § 258 odst. 1 písm. b), d), f) tr. ř. napadený rozsudek v celém rozsahu zrušil a podle § 259 odst. 3 tr. ř. znovu rozhodl tak, že obviněného uznal vinným trestným činem znásilnění podle § 241 odst. 1 tr. zák., kterého se dle skutkových zjištění dopustil tím, že „dne 19. 6. 2009 kolem 12.00 hod. v M., ul. V., ve své soukromé gynekologické ordinaci, při vaginálním vyšetření pacientky V. B., která ležela na gynekologickém křesle, kde jí bez jejího souhlasu nejméně jednou zasunul svůj penis do pochvy, když v dalším jednání mu poškozená zabránila seskočením z gynekologického křesla“.

Za to byl obviněný MUDr. M. G. odsouzen podle § 241 odst. 1 tr. zák. k trestu odnětí svobody v trvání 2 (dvou) roků, který byl podle § 58 odst. 1 a § 59 odst. 1 tr. zák. podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 3 (tří) roků. Současně byl obviněnému podle § 49 odst. 1 a § 50 odst. 1 tr. zák. uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu lékařské praxe v oboru gynekologie na dobu 3 (tří) roků. Poškozená V. B. byla podle § 229 odst. 1 tr. ř. odkázána se svým nárokem na náhradu škody na řízení občanskoprávní.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal obviněný MUDr. M. G. prostřednictvím svého obhájce dovolání (č. l. 239 – 250) opírající se o dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., maje za to, že rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem spočívá na nesprávném právním posouzení skutku, resp. jiném nesprávném hmotně právním posouzení.

Obviněný v první řadě uvedl, že trvá na tom, že se jednání, z něhož byl obviněn, nedopustil, trestný čin, za nějž byl odsouzen, tudíž nespáchal, pročez nemůže a ani nesmí být jeho argumentace uzpůsobená dovolání vykládána tak, že vinu za trestný čin znásilnění přijímá a s trestem za něj uloženým souhlasí. Namítl, že v popisu skutku, při němž Krajský soud v Ústí nad Labem nepostupoval zcela podle § 120 odst. 3 tr. ř., absentuje znak zneužití bezbrannosti a znak úmyslu bezbrannosti využít, tedy skutek ve výroku rozsudku nelze právně kvalifikovat jako spáchání trestného činu znásilnění podle § 241 odst. 1 tr. zák., když jeho popis neobsahuje skutečnosti, ze kterých by bylo možno bez pochybností usuzovat na naplnění objektivní stránky tohoto trestného činu, stejně jako nelze dle názoru obviněného usuzovat na naplnění subjektivní stránky, neboť trestný čin znásilnění podle § 241 odst. 1 tr. zák. je trestným činem úmyslným, a subjektivní stránka, resp. úmysl obviněného v popisu skutku zcela chybí. Obviněný dále rozebírá skutkovou situaci, rozsudky soudů obou stupňů a výpovědi poškozené. Podle mínění obviněného bezbrannost ve smyslu § 241 tr. zák. značí naprostou nezpůsobilost klást odpor, přičemž poškozená v posuzovaném okamžiku nebyla v bezvědomí ani v mdlobách či v obdobném oblouznění, ale v dobré fyzické i

psychické kondici, schopna se aktivně bránit. Nijak údajně nebyla ani připoutána na křesle a mezi ní a obviněným nebyla plenta, tedy obviněného po celou dobu viděla, resp. mohla vidět. Poškozená se tedy, jak dovozuje obviněný, ve stavu bezbrannosti nenacházela, což značí, že tohoto stavu nemohl ani využít. K subjektivní stránce trestného činu obviněný uvedl, že její popis není dostatečný, navíc vychází pouze a jen z tvrzení poškozené, proti kterému stojí tvrzení jeho. Namítá, že žádný jiný přímý či nepřímý důkaz k úmyslu obviněného využít bezbrannosti poškozené k souloži není přítomen. Vyslovil přesvědčení, že pokud Krajský soud v Ústí nad Labem přece jen vzal za prokázané jeho jednání, pak se zapomněl zcela vypořádat s případnou existencí tzv. negativního skutkového omylu (§ 18 tr. zákoníku). Uvedl, že olíznutí bradavky před samotným vykonáním soulože muselo u poškozené, která je psychicky zcela zdráva, vyvolat případný obranný mechanismus vůči jeho počínání, kdy poškozená byla bez jakýchkoliv pochybností schopna projevit svou vůli, pokud jde o pohlavní styk s ním a v případě nesouhlasu klást takovému jednání odpor, přesto bez jakéhokoliv odporu či náznaku odporu usedla na gynekologické křeslo. O stav bezbrannosti tedy nemohlo v tomto případě jít, když poškozená byla plně schopna pochopit jeho jednání a svůj případný nesouhlas s jeho jednáním dát dostatečně najevo. Je přesvědčen, že nebyla žádným způsobem prokázána vědomost pachatele o bezbrannosti poškozené (nebyla provedena např. rekonstrukce prokazující, zda vůbec lze na gynekologickém křesle zaklonit hlavu, popř. zda lze gynekologické křeslo uvést do takové polohy, že chodidla pacientky jsou zaháknuta tak, že pacientka se nachází ve stavu bezbrannosti, atd.). Pouhý předpoklad soudu k tomuto závěru, který je jedním ze znaků skutkové podstaty trestného činu znásilnění podle § 341 odst. 1 tr. zákona, proto nestačí.

Obviněný dále namítl porušení základních procesních zásad trestního řízení před soudy obou stupňů, a tím i porušení základních, ústavních pořádkem zaručených práv a svobod. Je přesvědčen, že shromážděné důkazy byly vykládány výlučně v jeho neprospěch, což je s ohledem na zásadu in dubio pro reo nepřijatelné a v návaznosti na to namítá extrémní nesoulad právních závěrů krajského soudu s vykonanými skutkovými zjištěními, kdy předkládá konkrétní příklady namítaného rozporu (str. 7 - 10 dovolání). Uzavírá, že skutkové závěry učiněné Krajským soudem v Ústí nad Labem a Okresním soudem v Mostě (co do prokázání naplnění subjektivní a objektivní stránky trestného činu znásilnění) nejsou, resp. ani nemohou být při existenci jediného „usvědčujícího“ důkazu (výpovědi poškozené), v rámci vázanosti pravidly logiky řádně odůvodněny a být přesvědčivé tak, aby o zjištěném skutkovém stavu nebyly důvodné pochybnosti. Obviněný soudům dále vytkl, že měla být provedena rekonstrukce za účelem zjištění otázek významných pro trestní řízení a zadán revizní znalecký posudek, což provedeno nebylo.

V návaznosti na výše uvedené proto obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud České republiky (dále jen „Nejvyšší soud“) postupem dle § 265k odst. 1 tr. ř. rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 18. 1. 2011, sp. zn. 7 To 323/2010, jakož i jemu předcházející rozsudek Okresního soudu v Mostě ze dne 19. 5. 2010, sp. zn. 2 T 207/2009, zrušil a dále postupoval podle § 265l odst. 1 tr. ř.

K dovolání obviněného se ve smyslu znění § 265h odst. 2 věty první tr. ř. písemně vyjádřil státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupce“). Poté, co zopakoval dosavadní průběh řízení a námítky obviněného, uvedl, že pokud obviněný v rámci svých námitek tvrdí, že důkazy provedené ve věci byly nesprávně hodnoceny a byly dovozeny nesprávné skutkové závěry, nelze k tomu přihlížet, ale je namístě vycházet ze skutkových zjištění, učiněných soudy činnými dříve ve věci a popsanych zejména ve výroku o vině rozsudku odvolacího soudu, resp. dále rozvedených v odůvodnění rozsudků soudů obou stupňů. Jako relevantní vyhodnotil námitku, v rámci níž obviněný namítl, že se poškozená nenacházela ve stavu bezbrannosti, který tedy ani nemohl využít, resp. nelze u něho dovodit úmyslné zavinění, nicméně námitku shledal neopodstatněnou. Uvedl, že stav bezbrannosti nemusí spočívat pouze v bezbrannosti absolutní, způsobené např. bezvědomím či účinky drog (na což poukazoval obviněný ve svém dovolání), ale i využitím jiné obdobné situace, kdy je zásadně snížena obranyschopnost poškozeného jedince a tím možnost realizovat své rozhodnutí o

pohlavním životě. Tak tomu bylo i v případě poškozené. Dle skutkových závěrů Krajského soudu v Ústí nad Labem poškozená v daném okamžiku obviněnému fyzicky zcela zpřístupnila své pohlavní orgány v očekávání lékařského zákroku. Obviněný ovšem tohoto stavu poškozené, v němž nijak neuplatňovala žádnou svoji vůli stran pohlavního života (neboť šla na lékařské vyšetření), využil k (byť velmi krátké) souloži, tedy jinak řečeno zneužil její (i když jen krátkodobé) snížené obranyschopnosti (poškozená by se nepochybně bez dalších hlubších důvodů do stejné, snadno zneužitelné polohy před druhými osobami nestavěla), tedy bezbrannosti ve smyslu § 241 tr. zák. Jakmile si poškozená pravý stav věcí uvědomila, svoji vůli týkající se pohlavního života ihned uplatnila a z křesla vyskočila.

K subjektivní stránce zmíněného trestného činu státní zástupce uvedl, že obviněný nemohl ze vzájemného chování svého a poškozené, verbálních vyjádření apod. nijak zjevněji dovozovat, že snad poškozená souhlasí se souloží, a jejího nesouhlasu si sám musel být vědom, neboť by - pokud by skutečně měl reálné důvody takový souhlas presumovat - k vykonání soulože nepochybně přistoupil jinak než zneužitím vyšetřovací polohy poškozené očekávající lékařský zákrok. Státní zástupce uzavřel, že obviněný tudíž jednal v úmyslu přímém podle § 4 písm. a) tr. zák.

Vzhledem ke shora uvedeným zjištěním státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání obviněného MUDr. M. G. odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř., neboť je zjevně neopodstatněné.

Nejvyšší soud jako soud dovolací dospěl k následujícím závěrům:

Protože dovolání je možné učinit pouze z důvodů uvedených v § 265b tr. ř., bylo nutno posoudit, zda obviněným MUDr. M. G. vznesené námitky naplňují jím uplatněný zákonem stanovený dovolací důvod.

V rámci dovolacího důvodu dle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je možno namítat, že skutek, jak byl v původním řízení soudem zjištěn, byl nesprávně kvalifikován jako určitý trestný čin, ačkoliv šlo o jiný trestný čin nebo nešlo o žádný trestný čin. Vedle těchto vad, které se týkají právního posouzení skutku, lze vytýkat též jiné nesprávné hmotně právní posouzení, jímž se rozumí právní posouzení jiné skutkové okolnosti, která má význam z hlediska hmotného práva.

Námitky obviněného však v projednávaném případě směřují částečně do oblasti skutkových zjištění. Obviněný totiž soudům vytýká nesprávné hodnocení důkazů (kdy napadá svědeckou výpověď poškozené, kterou označuje za účelovou; námitka, že důkazy na sebe nenavazují, zpochybnění důkazní hodnoty nepřímých důkazů, konkrétně svědectví matky a přítele poškozené; námitka, že měla být provedena rekonstrukce za účelem zjištění otázek významných pro trestní řízení a zadán revizní posudek, ale toto bylo soudem ignorováno a soud rozbor odborných otázek provedl sám) a vadná skutková zjištění (námitka, že se mu za vinu kladeného jednání nedopustil; námitka nedostatečného objasnění technické proveditelnosti jemu za vinu kladeného jednání; námitka proti závěru, že měl v inkriminovanou dobu nasazený gumový prezervativ; námitky vztahující se k případným stresujícím následkům u poškozené a jejího případného motivu; námitka, že skutková zjištění jsou plná nejasností), když prosazuje vlastní hodnotící úvahy ve vztahu k provedeným důkazům (obecná námitka, že tvrzené skutečnosti z provedených důkazů nevyplývají, resp. že provedené důkazy nenasvědčují věrohodnosti výpovědi poškozené a důkazy byly hodnoceny výlučně v jeho neprospěch, tedy došlo k porušení zásady in dubio pro reo; námitka, že důkazy na sebe nenavazují tak, aby tvořily uzavřený kauzální řetězec, nevzbuzující pochybnosti o jeho vině) a vlastní verzi skutkového stavu věci (kdy obviněný trvá na tom, že se mu za vinu kladeného jednání nedopustil). Z uvedených skutkových (procesních) výhrad pak vyvozuje závěr o nesprávném právním posouzení skutku a jiném nesprávném hmotně právním posouzení.

Při posuzování, zda je oprávněné tvrzení dovolatele o existenci dovolacího důvodu uvedeného v §

265b odst. 1 písm. g) tr. ř., je dovolací soud vždy vázán konečným skutkovým zjištěním, které ve věci učinily soudy prvního a druhého stupně. Kdyby měl dovolací soud dospět k jinému závěru ohledně předmětného skutku, jak se toho v konečném důsledku ve svém dovolání domáhá obviněný, musel by zásadním způsobem modifikovat zmíněná rozhodná skutková zjištění, k nimž dospěl odvolací soud, resp. od nich odhlédnout. Takový způsob rozhodnutí však není v dovolacím řízení možný ani přípustný, jak již výše Nejvyšší soud zdůraznil.

Formulace dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., který obviněný MUDr. M. G. uplatnil, znamená, že předpokladem jeho existence je nesprávná aplikace hmotného práva, ať již jde o hmotně právní posouzení skutku nebo o hmotně právní posouzení jiné skutkové okolnosti. Provádění důkazů, včetně jejich hodnocení a vyvozování skutkových závěrů z důkazů, ovšem neupravuje hmotné právo, ale předpisy trestního práva procesního, zejména pak ustanovení § 2 odst. 5, odst. 6, § 89 a násl., § 207 a násl. a § 263 odst. 6, odst. 7 tr. ř. Jestliže tedy obviněný namítl nesprávnost právního posouzení skutku a jiné nesprávné hmotně právní posouzení, ale ve skutečnosti tento svůj názor částečně dovozoval z tvrzeného nesprávného hodnocení důkazů a vadných skutkových zjištění, pak soudům nižších stupňů nevytýkal vady při aplikaci hmotného práva, nýbrž porušení procesních ustanovení. Porušení určitých procesních ustanovení sice může být rovněž důvodem k dovolání, nikoli však podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ale jen v případě výslovně stanovených jiných dovolacích důvodů (zejména podle § 265b odst. 1 písm. a/, b/, c/, d/, e/, f/ a l/ tr. ř.), (viz příměř. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2007, sp. zn. [5 Tdo 22/2007](#)).

Obviněný své dovolání částečně směřoval proti samotnému odůvodnění rozsudku odvolacího soudu (především námitky na str. 8 - 10 dovolání, kde rozebírá jednotlivá tvrzení soudu). Zde je třeba připomenout, že podle ustanovení § 265a odst. 4 tr. ř. není dovolání jen proti důvodům rozhodnutí přípustné.

Pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze však podřadit námitky obviněného týkající se objektivní stránky předmětného trestného činu, v rámci nichž namítl, že v popisu skutku absentuje znak zneužití bezbrannosti, resp. námitka, že se obviněná nenacházela ve stavu bezbrannosti, a s tím související námitka týkající se subjektivní stránky uvedeného trestného činu, kdy obviněný namítl, že nelze dovodit úmysl údajné bezbrannosti poškozené využít.

Obviněný dané námitky vznesl s výtkou, že právní závěry Krajského soudu v Ústí nad Labem, resp. Okresního soudu v Mostě, jsou v extrémním nesouladu s vykonanými skutkovými zjištěními, resp. tato skutková zjištění nejsou uvedena, popř. nevycházejí z provedených důkazů.

Je pravdou, že se zřetelem k zásadám, které vyplývají z ústavně garantovaného práva na spravedlivý proces, může Nejvyšší soud zasáhnout do skutkového základu rozhodnutí napadeného dovoláním, pokud to odůvodňuje extrémní rozpor mezi skutkovými zjištěními soudů a provedenými důkazy. Takový rozpor spočívá zejména v tom, že skutková zjištění soudů nemají vůbec žádnou vazbu na obsah důkazů, jestliže skutková zjištění soudů nevyplývají z důkazů při žádném z logicky přijatelných způsobů jejich hodnocení, jestliže skutková zjištění soudů jsou pravým opakem toho, co je obsahem důkazů, na jejichž podkladě byla tato zjištění učiněna, apod.

V posuzovaném případě však Nejvyšší soud žádný extrémní rozpor mezi skutkovými zjištěními Okresního soudu v Mostě, která se stala podkladem napadeného rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem, který žalovaný skutek překvalifikoval, na straně jedné a provedenými důkazy na straně druhé neshledal.

Trestného činu znásilnění podle § 241 odst. 1 tr. zák. se dopustí ten, kdo násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí donutí jiného k souloži nebo k jinému obdobnému pohlavnímu styku nebo kdo k takovému činu zneužije bezbrannosti jiného.

Krajský soud v Ústí nad Labem posoudil jednání obviněného jako trestný čin znásilnění, kdy obviněný zneužil bezbrannosti poškozené k souloži.

Objektem trestného činu znásilnění podle § 241 tr. zák. je právo člověka (ženy i muže) na svobodné rozhodování o svém pohlavním životě. Za soulož je třeba pokládat spojení pohlavních orgánů muže a ženy, přičemž postačí, že došlo i jen k částečnému zasunutí pohlavního údu muže do pochvy ženy. Spojením pohlavních orgánů je znásilnění dokonáno bez ohledu na to, zda došlo k pohlavnímu ukojení. O zneužití bezbrannosti půjde tehdy, je-li oběť bez přičinění pachatele v takovém stavu, ve kterém není vzhledem k okolnostem činu schopna projevit svou vůli, pokud jde o pohlavní styk s pachatelem, popř. ve kterém není schopna klást odpor jeho jednání (srov. R 43/1994-II.). Je to především stav bezvědomí v důsledku mdloby, požití alkoholických nápojů nebo choroby. Za bezbrannost je možno považovat i stav oběti, která ač není v bezvědomí, je působením alkoholu nebo jiných omamných látek ve stavu takového obluzení, že nemůže hodnotit situaci, ve které má být její stav zneužit k souloži (srov. B 5/1979-24). Ve stavu bezbrannosti je i osoba spoutaná nebo osoba, která pro svou fyzickou neschopnost se nemůže bránit, dále osoba trpící duševní chorobou, pro niž nechápe význam pachatelova jednání. Bezbrannou je rovněž osoba, která je vzhledem k dětskému věku tak nedostatečně vyspělá, že není ani schopna posoudit význam odporu proti vynucované souloži (srov. i R 17/1982, s. 123). Naproti tomu o takový stav nejde u poškozené osoby, která je sice nezletilá, ale natolik fyzicky a duševně vyspělá, že je schopna pochopit jednání pachatele a svůj případný nesouhlas s tímto jednáním dát dostatečně zřetelně najevo (R 43/1994-II.). Za stav bezbrannosti je možné považovat i hluboký spánek (srov. R 36/1979). Není rozhodné, zda se osoba dostala do stavu bezbrannosti v důsledku svého tělesného stavu nebo zásahem jiné osoby než pachatele bez dorozumění s ním. Jde o úmyslný trestný čin (srov. § 4 tr. zák.) – srovnej Šámal, P., Púry, F., Rizman, S. Trestní zákon – komentář – díl II., 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 1411 – 1414.

O zneužití bezbrannosti se jedná i tehdy, kdy je zjednodušeně řečeno využít okamžik, kdy poškozený jedinec nemůže svoji jinou vůli uplatnit, resp. uplatnit ji teoreticky může, ale je uveden do stavu, kdy tak nečiní, ač by tak zjevně jinak učinil. Nejvyšší soud se ztotožňuje s vyjádřením státního zástupce, že stav bezbrannosti nemusí spočívat pouze v bezbrannosti absolutní, jak naznačuje v podaném dovolání obviněný, tedy v situaci, kdy je poškozený jedinec zcela prost jakékoli možnosti klást odpor (obviněný namítal, že poškozená nebyla v bezvědomí ani v mdlobách či jiném obdobném poblouzení způsobeném alkoholem nebo omamnými či jinými látkami, ani nebyla na gynekologickém křesle nijak připoutána a mohla se svobodně pohybovat), ale může spočívat jednoduše ve využití obdobné situace, kdy je obranschopnost poškozeného jedince, a tím možnost realizovat své rozhodnutí o pohlavním životě, omezena či snížena.

Za takovou situaci lze zcela jistě považovat situaci, v jaké se poškozená v projednávaném případě nacházela. Krajský soud v Ústí nad Labem se v rámci změny kvalifikace tímto znakem skutkové podstaty předmětného trestného činu dostatečně zabýval. V rámci odůvodnění na str. 12 uvedl, že ...“Polohu ženy na gynekologickém křesle vleže, tj. s roztaženými dolními končetinami, jejichž paty jsou zaháknuty v opěrkách (viz fotodokumentace polohy a typu gynekologického křesla), kdy je prováděna standardní gynekologická prohlídka, kdy navíc je poškozená obžalovaným vyzvána, aby zaklonila hlavu, tj. neviděla na obžalovaného, je třeba považovat za stav bezbrannosti vůči jakémukoli mechanickému počínání obžalovaného vůči tělu poškozené. Tento stav trvá nejméně (může být limitováno např. fyzickým stavem a zdatností poškozené) do chvíle, kdy je účinek jednání obžalovaného poškozenou pocíten – neboť právě pak nastává okamžik, kdy může, a v případě poškozené V. B. nastal, stav bezbrannosti pominout v důsledku vlastní fyzické obrany minimálně změny polohy, opuštěním gynekologického křesla“.

Krajský soud se též vyjádřil k závěru Okresního soudu v Mostě týkajícího se možného dělení stavu bezbrannosti na bezbrannost absolutní neboli celkovou, na bezbrannost psychickou a na bezbrannost

tělesnou neboli fyzickou. Nejvyšší soud k danému uvádí, že takové dělení není v projednávaném případě zcela na místě, neboť jak uvedl krajský soud u poškozené „nastala částečná fyzická bezbrannost vyznačující se nepřírozenou polohou a odvráceným zrakem s psychickou bezbranností, neboť gynekologické vyšetření je zvláštním vyšetřením svého druhu“ (str. 12 napadeného rozsudku). Krajský soud dále uvedl, že „i odborná literatura uvádí, že „vyšetření u gynekologa vzbuzuje u mnoha žen nepříjemné pocity a stud“. Tento fakt lze vysvětlit tím, že lékař jako „cizí člověk“ při vyšetření vstupuje do intimní zóny ženy. Jakékoli vkročení do této zóny vzbuzuje nejistotu, a pro mnohé pacientky proto gynekologické vyšetření představuje stresovou situaci. Nejde jistě o tak zásadní psychické omezení, jaké uvádí ve své úvaze okresní soud, avšak jde o situaci, která je stresující, zahanbující, ponižující a nevyhnutelná již sama ze své podstaty. Smísením mírnějšího fyzického omezení (kdy nešlo např. o nemožnost, spoutání apod.) a popsaného mírnějšího duševního strádání dochází ke stavu bezbrannosti, který je ve své intenzitě srovnatelný se zcela vyhraněnými vyjmenovanými typy bezbrannosti“ (str. 12 - 13 napadeného rozsudku).

Skutečnost, že se daného jednání dopustil lékař, potažmo gynekolog, považuje Nejvyšší soud za významnou. Poškozená vstoupila do ordinace obviněného jako jeho pacientka, tedy lze předpokládat, že k poškozenému pociťovala důvěru jako ke svému lékaři - odborníkovi. Do ordinace se dostavila na lékařskou prohlídku a očekávala tedy obvyklý vyšetřovací postup, tudíž učinila vše, co se od ní coby pacientky očekávalo, vysvlékla se, položila se na gynekologické křeslo, dolními končetinami se opřela do opěrek a uvolnila poševní svalstvo. Na žádost obviněného zaklonila hlavu, čímž směřovala svůj zrak ke stropu. To, jaké opěrky byly na předmětném gynekologickém křesle, resp. jakým způsobem se pacientky o tyto opěrky opíraly dolními končetinami, považuje Nejvyšší soud za bezpředmětné, neboť s ohledem na skutečnost, že pacientka leží na zádech s roztaženými dolními končetinami, které má ve vyvýšené poloze, je zřejmé, že se jedná o značně nezvyklou, nepřírozenou, pohyb omezující a pro mnohé pacientky i ponižující polohu. Poškozená tím, že zaujala obvyklou polohu na gynekologickém křesle, umožnila obviněnému fyzický kontakt se svými pohlavními orgány, což učinila s přesvědčením, že obviněný jako lékař bude provádět vyšetření, a tedy se jí bude na předmětných místech dotýkat. Poškozená tímto nijak neuplatnila svou vůli stran pohlavního života. Je naprosto zřejmé, že poškozená by se do takto snadno zneužitelné a značně intimní polohy před cizí osobou nestavěla, nicméně v projednávaném případě byl touto osobou vyšetřující lékař - gynekolog, který této její snížené obranyschopnosti zneužil a dopustil se jednání, které poškozená zcela jistě neočekávala. Jak uvedl krajský soud na str. 13 odůvodnění rozsudku, „při gynekologické prohlídce je oprávněně očekáváno jen její pokračování nebo její ukončení“. Nelze přitom přehlédnout, že jakmile si obviněná uvědomila pravý stav věcí, svoji vůli stran pohlavního života ihned uplatnila a z gynekologického křesla seskočila. Námitky, že obviněná byla v dobré fyzické i psychické kondici a mohla se tedy aktivně bránit, či že se mohla „svobodně“ pohybovat, neboť nebyla ke křeslu připoutána a místnost nebyla zamčena, tak nejsou namístě. Podstatné pro celou situaci je skutečnost, že v inkriminovaném okamžiku se poškozená nacházela ve stavu bezbrannosti zapříčiněného tím, že se nacházela v dané pozici na gynekologickém křesle.

Krajský soud v Ústí nad Labem posoudil jednání obviněného jako jednání v úmyslu přímém podle § 4 písm. a) tr. zák.

Podle § 4 písm. a) tr. zák. je trestný čin spáchán úmyslně, jestliže pachatel chtěl způsobem v trestním zákoně uvedeným porušit nebo ohrozit zájem chráněný tímto zákonem (tzv. úmysl přímý).

Intelektuální složka zahrnuje u pachatele představu rozhodných skutečností alespoň jako možných. Zavinění je vnitřní, psychický vztah pachatele k podstatným složkám trestného činu. Míra zavinění je stanovena jak ve vztahu k formě zavinění, tak i k jeho obsahu. Úmysl je těžší forma zavinění než nedbalost. Čím je pachatel lépe obeznámen se všemi rozhodujícími skutečnostmi naplňujícími znaky trestného činu, tím vyšší je míra zavinění a naopak. Závěr o zavinění pachatele musí být vždy prokázán výsledky dokazování a musí z nich logicky vyplynout (srov. R 19/1971). Závěr o tom, zda

tu je zavinění ve smyslu trestního zákona a v jaké formě (§ 4 a § 5 tr. zák.), je závěrem právním. Tento právní závěr o subjektivních znacích trestného činu se však musí zakládat na skutkových zjištěních soudu vyplývajících z provedení dokazování stejně jako závěr o objektivních znacích trestného činu. Skutečnosti duševního (psychického) života významné pro právní závěr o tom, zda tu je zavinění a v jaké formě, jsou předmětem dokazování právě tak jako všechny ostatní okolnosti naplňující znaky trestného činu (srovnej Šámal, P., Púry, F., Rizman, S. Trestní zákon. Komentář. I. díl. 6., doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 50 – 60).

Krajský soud v Ústí nad Labem v rámci odůvodnění napadeného rozsudku uvedl, že „subjektivní stránkou jednání obžalovaného je úmysl, přičemž z cíleného jednání obžalovaného, jemuž předcházelo „testování“ poškozené, je zřejmé, že šlo o úmysl přímý“ (str. 13 napadeného rozsudku).

V rámci podaného dovolání obviněný uvedl, že „z výpovědi poškozené a odůvodnění Krajského soudu v Ústí nad Labem vyplývá, že obviněný měl poškozené při jedné z prohlídek olíznout vagínu a před souloží olíznout bradavku. Z tohoto jednání tedy obviněný mohl nabýt přesvědčení, že poškozená se souloží souhlasí, byť nebyla na tuto soulož výslovně tázána“ (dovolání na str. 6). Dle obviněného se Krajský soud v Ústí nad Labem v souvislosti s tímto závěrem nevypořádal s případnou existencí tzv. negativního skutkového omylu, čímž by byla současně vyloučena úmyslnost jeho jednání.

O negativní skutkový omyl jde, pokud se obviněný vzhledem k menší intenzitě odporu jiného, se kterým má v úmyslu souložit nebo s ním mít jiný obdobný pohlavní styk, domníval, že jde o odpor jen předstíraný a že ve skutečnosti s pohlavním stykem souhlasí. Skutkový omyl negativní tak spočívá v tom, že obviněný nevěděl o okolnostech naplňujících znaky trestného činu znásilnění a byla by tím vyloučena jeho odpovědnost za úmyslný trestný čin. Odpovědnost pachatele však není vyloučena, jestliže napadená osoba vyvíjí méně intenzivní odpor vzhledem k opožděnému vývoji své osobnosti a pachateli je tento stav poškozené osoby znám (srov. R 63/1978). V případě zneužití bezbrannosti jiného by však pachatele neomlouvalo, jestliže vycházel z přesvědčení, že nebyť jeho bezbrannosti, tak by k souloží nebo k jinému obdobnému pohlavnímu styku svolil (srovnej Šámal, P., Púry, F., Rizman, S. Trestní zákon – komentář – díl II., 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 1413 – 1414).

Krajský soud v Ústí nad Labem dospěl k závěru, že „poškozená tato dřívější nevhodná jednání obžalovaného tolerovala, přešla je, neboť byla přesvědčena, že obžalovaný je dobrý lékař, a navíc byla motivována bezplatným získáním antikoncepce z rukou obžalovaného“, a „obžalovaný si tímto předchozím jednáním testoval práh tolerance poškozené“ (str. 9 napadeného rozsudku). I zde hraje důležitou roli skutečnost, že obviněný je lékař, tedy osoba s mentální i sociální převahou nad osobou poškozené. Nelze dát za pravdu obviněnému v tom, že je zarážející, že poškozená neoznámila jeho předchozí nevhodné chování, kdy jí obviněný měl olíznout vagínu. Neochota svěřit se rodině či okolí s takovýmto zážitkem, který pro poškozenou byl zcela jistě matoucí a o kterém se styděla mluvit, je zcela pochopitelná. Je zřejmé, že takovéto projevy byly pro poškozenou natolik překvapující, že nebyla s to na ně vhodněji reagovat. S ohledem na osobnost poškozené je také možné, že si nebyla v dané chvíli jistá, do jaké míry bylo jeho předchozí jednání nevhodné, neboť k obviněnému přistupovala s důvěrou a považovala jej za dobrého lékaře, a nevhodnost daného jednání si s jistotou uvědomila až dodatečně, tedy v souvislosti s následným chováním obviněného dne 19. 6. 2009. Je pravdou, že poškozená nijak verbálním způsobem předchozí předmětné jednání obviněného nekomentovala, to však lze stěží chápat jako souhlas s případným pohlavním stykem. I přes zohlednění předchozího jednání obviněného, které označil krajský soud jako „testovací“, tedy nelze dovozovat, že by poškozená vyslovila se souloží souhlas či že by obviněný měl z jejich reakcí na jeho předchozí jednání takovýto souhlas presumovat. Podmínky tzv. negativního skutkového omylu tedy Nejvyšší soud v projednávaném případě neshledal.

Poškozená, jak již bylo výše rozvedeno, vstoupila do ordinace obviněného s vědomím, že se k němu dostavila na lékařské vyšetření, a tedy nečekala nic jiného, než že bude standardním způsobem

vyšetřena. Obviněný však zneužil její polohy na gynekologickém křesle a vykonal na poškozené, byť velmi krátkou, soulož. Takto jednal zcela vědomě, což dokládá nejen jeho předchozí jednání, ale především pak skutečnost, že se daného jednání dopustil v situaci, kdy byla poškozená lékařsky vyšetřována, resp. kdy měla za to, že vyšetření stále probíhá.

Nejvyšší soud se s posouzením jednání obviněného jako trestného činu znásilnění podle § 241 odst. 1 tr. zák., kdy zneužil bezbrannosti poškozené k souloži, a toto učinil v úmyslu přímém ve smyslu § 4 písm. a) tr. zák., ztotožňuje. Námitky obviněného podřaditelné pod jím uplatněný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. týkající se nedostatku objektivní a subjektivní stránky předmětného trestného činu tak shledal neopodstatněnými.

Jak již bylo výše uvedeno, samotná konečná skutková zjištění Nejvyšší soud nemůže v dovolacím řízení přezkoumávat a je jimi naopak vázán. V daném případě to znamená, že pro dovolací soud je rozhodující skutkové zjištění, podle něhož obviněný MUDr. M. G. spáchal posuzovaný skutek tak, jak je popsán ve výroku o vině z rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem a rozveden v jeho odůvodnění, kdy krajský soud vycházel ze skutkových zjištění Okresního soudu v Mostě, přičemž však předmětné jednání obviněného překvalifikoval.

Obviněný namítl, že ve skutkové větě nejsou výslovně obsaženy všechny znaky skutkové podstaty trestného činu znásilnění podle § 241 odst. 1 tr. zák., tedy není dodrženo ustanovení § 120 odst. 3 tr. ř. Této námitce nelze přisvědčit.

Ze skutkové věty se podává, že obviněný dne 19. 6. 2009 kolem 12.00 hod. v M., ul. V., ve své soukromé gynekologické ordinaci (uvedení místa a času), při vaginálním vyšetření pacientky V. B., která ležela na gynekologickém křesle (tedy nacházela se ve stavu bezbrannosti, což je podrobně rozvedeno v odůvodnění rozsudku, zejména na str. 12 - 13), kde jí bez jejího souhlasu (nesouhlas poškozené) nejméně jednou zasunul svůj penis do pochvy (vykonání soulože, způsob provedení), když v dalším jednání mu poškozená zabránila seskočením z gynekologického křesla ". Úmysl obviněného pak lze dovodit nejen z konstrukce skutkové věty (jednal, přestože zde byl nesouhlas poškozené), ale zcela dostatečným způsobem je závěr o úmyslném jednání obviněného rozveden v samotném odůvodnění rozsudku.

V posuzované věci byl příslušný skutkový stav v rámci trestního řízení soudem prvního stupně zjištěn nepochybně správně a úplně na základě ve věci provedených důkazů. Odvolací soud následně jednání obviněného kvalifikoval odlišně od soudu nalézacího, nicméně učinil tak na základě předmětných skutkových zjištění soudu prvního stupně. Z předmětného skutku a v souvislosti s učiněnými skutkovými zjištěními zjevně plyne forma zavinění obviněného (ve formě přímého úmyslu) ve vztahu k porušení příslušného zájmu chráněného trestním zákonem (právo člověka na svobodné rozhodování o svém pohlavním životě). Nejvyšší soud tedy žádný extrémní rozpor mezi skutkovými zjištěními Okresního soudu v Mostě, která se stala podkladem napadeného rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem, na straně jedné a provedenými důkazy na straně druhé neshledal. Skutková zjištění soudů mají jasnou obsahovou návaznost na provedené důkazy, a to jak svědecké výpovědi poškozené, tak svědeckých výpovědí dalších osob, tak i důkazů listinné povahy (znalecké posudky). Co se týče hodnocení svědeckých výpovědí, je třeba konstatovat, že po stránce obsahové byly soudem nalézacím hodnoceny velmi obezřetným způsobem právě v souladu s jinými důkazy a objektivně zjištěnými okolnostmi, a to nejen ve svém celku, ale v každém tvrzení, které z nich vyplývalo. Krajský soud se důkladně zabýval i možným motivem poškozené obviněného křivě obvinít, kdy však danou možnost vyloučil s tím, že „poškozená neměla žádný motiv křivě obžalovaného z popsaného jednání obvinít“ (str. 8 - 9 napadeného rozsudku). Soudy obou stupňů založily svá rozhodnutí na náležitém rozboru výsledků dokazování v dané věci a právní kvalifikaci odůvodnily zjištěným skutkovým stavem věci, který vzaly při svém rozhodování v úvahu. Z příslušné části odůvodnění rozsudku soudu Krajského soudu v Ústí nad Labem jasně vyplývá, jaké skutečnosti soud

vzal za prokázané, o které důkazy svá skutková zjištění opřel a jakými úvahami se při hodnocení provedených důkazů řídil (viz str. 7 dole až 14 nahoře). Z odůvodnění rozhodnutí je rovněž patrné, jak se soud vypořádal s posouzením věrohodnosti poškozené a jakými právními úvahami se řídil, když posuzoval prokázané skutečnosti podle příslušných ustanovení zákona. Především pak, jak vysvětlil důvody, pro které považoval obhajobu obviněného za nevěrohodnou a vyvrácenou.

Nejvyšší soud se tak plně ztotožnil s použitou právní kvalifikací i s argumentací, kterou Krajský soud v Ústí nad Labem v odůvodnění rozsudku rozvedl, a vyjádřené závěry považuje za zcela přesvědčivé a učiněné v souladu se zákonem. Z těchto důvodů Nejvyšší soud shledal právní posouzení činu obviněného jako trestného činu znásilnění podle § 241 odst. 1 tr. zák. za správné a zákonné.

Podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. Nejvyšší soud dovolání odmítne, jde-li o dovolání zjevně neopodstatněné. S ohledem na shora stručně (§ 265i odst. 2 tr. ř.) uvedené důvody Nejvyšší soud v souladu s citovaným ustanovením zákona dovolání obviněného MUDr. M. G. odmítl.